

Gotlands
Ornitologiska Förening

YTTRANDE

Datum Diariernr:
2015.01.22 5511-10704-2013

Länsstyrelsen i Stockholms län
Box 22067
104 22 Stockholm

Överklagande av tillstånd för Vindpark Forsvidar

Gotlands Ornitologiska Förening (GOF) överklagar till Mark- och miljödomstolen, Miljöprövningsdelegationens (MPD) beslut att meddela tillstånd till uppförande och drift av vindkraftverk i Vindpark Forsvidar i Gotlands län.

GOF yrkar att beslutet upphävs och att bolagets ansökan avslås.

Motivering i korthet

Beslutet strider mot nationell- såväl som internationell lagstiftning samt rättspraxis då verken ligger inom 2 km från örnbö samt i för örnar betydelsefulla jaktmarker och flygstråk. Vidare har inte Artskyddsförordningens bestämmelser vägts in när hänsynsreglerna i kap. 2 i Miljöbalken tolkats. MPD har i beslutet inte heller vägt in den kunskap lokala ornitologer besitter om området och de studier som genomförts av Gotlands Ornitologiska Förening.

Allmänt

Inledningsvis vill vi påtala att GOF genomfört inventeringar i området under 3 år. Resultaten visar på helt andra resultat än vad bolaget redovisar i deras mindre omfattande inventering. För att inte upprepa det vi redan framfört så hänvisar vi till vårt tidigare yttrande (bilaga 1) som grund i denna överklagan. Vi vill även betona att vi, sedan tidigt i processen, redovisat förekomst av särskilt skyddsvärda arter till bolaget.

Motivering

Örnar

Under rubriken "Yttranden" (sid 18) har MPD sammanställt GOF:s yttrande men missat en avgörande del; att vi framfört att det finns häckande örn inom 2 km från de planerade verken. I MPD:s motivering står "*Delegationen konstaterar att projektområdet är beläget nära havs- och kungsörnsrevir men att platserna för de planerade vindkraftverken är belägna mer än 2 km från något känt havs- och kungsörnsbo*".

Det är anmärkningsvärt att MPD bortsett från våra uppgifter, både i sammandraget av vårt yttrande och i bedömningen. Vi lyder som ideell förening inte under lagstiftningen som hanterar känslig information, men vi hanterar sådan kunskap i linje med sekretesslagstiftningens syfte och i enlighet med tidigare hantering kring känsliga uppgifter, vilket accepterats hos MMÖD. En sådan ansvarsfull hantering inkluderar att vi inte redovisat koordinater för t.ex. örnbö. Enligt rättspraxis, vilken MPD lyfter fram i beslutet, ska inte tillstånd meddelas för vindkraftverk inom 2 km från örnbö och därmed är MPD:s beslut att meddela tillstånd felaktigt.

MPD skriver vidare: *“Delegationen finner, med beaktande av örnarnas flygmönster över närliggande områden samt de skyddsavstånd mellan örnbon och vindkraftverk som nu utgör praxis, att platsen är lämplig med avseende på fågellivet.”* Även denna bedömning är helt och uppenbart felaktig. MPD bedömer att bolagets utredning kring fågellivet och ffa örnförekomst är tillräcklig och lutar sin bedömning på denna. Bolagets örninventering omfattar totalt 21 dagar under 2011 och 2012. Vid dessa tillfällen har totalt 243 observationer av örn gjorts varav 10 över projektområdet (4 % av samtliga observationer). Vi har i vårt yttrande redogjort för bristerna och felaktigheterna i detta. Trots att havsörn häckat inom projektområdet under dessa inventeringsår har bolaget inte observerat någon aktivitet, inte ens flygobservationer. Således har bolaget missat de dagliga flygningar som örnarna gjort mitt i projektområdet under flera år. Örnarna flyger som minimum 4 gånger per dag mellan boet och födosöksområdet.

I bolagets ansökan står: *“Det finns inga observationer som tyder på att det skulle finnas något havsörnsbo i närheten av projektområdet.”* I verkligheten har det funnits en havsörnsboplats mitt inom projektområdet som under bolagets inventeringsår varit besatt och paret har genomfört häckning och producerat ungar. Bolaget har senare korrigerat ansökan genom att medge denna havsörnsförekomst och därför reducerat antalet verk. Vi ställer oss undrande till att MPD väljer att ta bolagets uppgifter som bedömningsunderlag när de är uppenbart felaktiga. MPD motiverar inte varför de anser bolagets felaktiga resultat, vilket bolaget medgett genom att konstatera att havsörn häckar mitt i projektområdet, är tillförlitligt. MPD kommenterar inte heller varför GOF:s studie av fågellivet inte vägts in.

MPD har haft att bedöma två studier med diametralt olika resultat och väljer, trots uppenbara felaktigheter och omfattande korrigeringar i bolagets studie, att använda bolagets resultat som beslutsunderlag medan GOF:s studie förbisetts.

Utifrån empiriskt data över rovfågelförekomst kan faktiska rovfågelrörelser inom området beräknas utifrån de observationer som bolaget gjort. Det innebär att antalet rovfågelrörelser, i och utanför området, ökar markant. Vi har tidigare avstått från att göra en närmare analys, bl.a. för att osäkerheten i bolagets underlag är stor. Här vill vi nu redovisa en mycket kortfattad redogörelse för minsta möjliga fel i bolagets undersökningar. Enligt bolagets inventering flyger 0,5 örnar per dag inom projektområdet (10 observationer på 21 dagar). Det har, enbart av det havsörnspar som bolaget numera medger existerar inom projektområdet, genomförts minst 4 flygturer från boet till födosöksområden norr om projektområdet och minst 4 tillbaka till boet. Det betyder att bolagets inventeringar har underskattat förekomsten av observerbara örnar med 16 gånger. Detta utan att hänsyn tas till att havsörnspar givetvis har genomfört fler flygturer än vad vi utgår ifrån i dessa beräkningar samt utan att kungsörnarnas flygturer i projektområdet är medräknade. Det senare gäller givetvis andra havsörnar som inte häckar i projektområdet men som dagligen passerar där. Beräkningen är således en mycket försiktig uppskattning av bolagets underskattning av örnförekomst. Om bolaget även har samma underskattning gällande örnar som de menar flyger utanför projektområdet (11,6 dagliga flygturer) är betydelsen av området för örnar än mer underskattad (det innebär hundratals dagliga flygturer).

Bolaget har i sin komplettering av ansökan, där antalet verk reducerats till fem, uppgett att skälet är att inte bebygga området inom 2 km från havsörnsboet. För att hänsyn till örnarna ska vara verkningfullt är det även avgörande att andra viktiga platser än bolokal skyddas, såsom flygvägar och regelbundna uppehållsplatser. Detta har även förts fram av domstolar vid avslag i tidigare tillståndsprocesser för vindkraft (se bilaga 1 med referenser). De fem verken som MPD beslutat om tillstånd för, ligger mitt i den flygkorridor som havsörnspar använder för att ta sig mellan bo och födosöksområdet norr om den planerade vindkraftsparken. Örnarnas flygmönster i området är således inte beaktat i beslutet, vilket strider mot domstolspraxis (se bilaga 1 med referenser).

En annan brist vad gäller påverkan på fågellivet är att det saknas en bedömning av kumulativa effekter. Då örnförekomst i området inte beaktats kan det heller inte göras en bedömning av den sammantagna risken för skador på örnar från andra befintliga och planerade vindkraftetableringar i området och på Gotland, vilket Miljöbalken och EU:s regelverk föreskriver.

I verkligheten är revir inte cirkelrunda varför formen på revir och därmed en optimal buffertzona för varje örnpar varierar (se figur 8 i bilaga 1). För havsörn i Forsvidar innebär det att örnarna dagligen genomför flygturer till och från boet och den kust där de födosöker. Denna flygkorridor sträcker sig betydligt längre från boet än 2 km och går rakt över området där de fem

verken planeras. Vi vill här även utöver vad vi framfört i yttrandet, nämna något om den forskning kring vindkraftens påverkan på fåglar som bedrivs i Norge. Enligt forskningen påverkas havsörnarna tydligt negativt om boplatserna ligger inom 5 km från vindkraftverk (se t.ex. Lie Dahl, 2012 och Lie Dahl, E. 2014) och rekommendationen för att minimera skadorna är att tillämpa buffertzoner på minst 5 km från boplatser. Den extra dödligheten som vindkraften orsakar för adulta örnar inom 5 km påverkar populationen i väsentligt högre grad än den reducerade reproduktionen som vindkraften orsakar. I ansökan refererar bolaget till forskningen i Norge helt felaktigt och på ett bedrägligt sätt och vi finner det betänkligt att MPD inte beaktat detta.

En högst relevant dom, som behandlar vindkraft på Gotland och hänsyn till örnar, är MMÖD M 8344-11 (2012-07-04), vilken inte nämnts av bolaget eller MPD. I domskälet står: *“Med hänsyn till Mästermyrs påtagliga betydelse som fågellokal och de risker för kungs- och havsörn som en etablering medför, finner Mark- och miljööverdomstolen att Vattenfall inte har visat att den valda platsen uppfyller kravet på en lämplig lokalisering enligt 2 kap. 6 § miljöbalken. Enligt Mark- och miljööverdomstolen är det inte heller möjligt att förena tillståndet med sådana villkor om försiktighetsåtgärder, t.ex. buffertzoner till boplatser, som innebär att lokaliseringen skulle kunna godtas. Det saknas därmed förutsättningar att meddela tillstånd till den sökta verksamheten.”* Domstolen har alltså här bedömt att hänsyn skall tas till örnarna genom att skydda de områden som örnarna uppehåller sig inom, dvs inte enbart området runt boplatserna. Det är en rimlig bedömning som tar i beaktande att skyddet skall vara ändamålsenligt.

Under rubriken Bedömning (sid 88 i MKB:n) skriver bolaget att: *“...etablering vid Forsvidar är effekterna av störning och habitatförlust troligen av ringa betydelse, då det inte finns någon örnhäckning inom, eller i direkt anslutning till etableringsområdet. Detta innebär att det inte kommer att bli någon större påverkan... Etableringsområdet hyser ingen örnhäckning och, av resultaten från denna studie att döma, är området inte ett prefererat jaktområde för örnar.”* Under rubriken Samlad bedömning (sid 110) skriver bolaget att: *“Påverkan på populationen av kungs- och havsörn bedöms sammantaget bli liten eftersom vindkraftsparken har utformats med hänsyn till förekommande örnbon och fåglarnas jaktmarker.”* Dessa påståenden är som vi har visat felaktiga, ovetenskapliga och oacceptabelt långtgående. MPD har ändå valt att använda dessa beskrivningar och bedömningar som grund för beslut. Bolaget återkallade ansökan i sent skede och reducerade antalet verk till 5, efter att konsulten som utfört inventeringarna tagit del av GOF:s yttrande till MPD. Ovanstående citat från bolagets ansökan skall ställas i relation till detta faktum.

MPD:s beslut strider alltså mot rättspraxis, och då tillstånd meddelats trots närhet till örnars boplatser och frekventa flygrörelser av örn saknas nödvändig dispens från Artskyddsförordningen. Alternativt skulle det krävs att Artskyddsförordningens regelverk vägts in när tillståndsfrågan bedömdes under kap.2 i Miljöbalken.

Mot bakgrund av bristerna i miljökonsekvensbeskrivningen, gällande örn och övriga fågelarter, kan den inte anses uppfylla miljöbalkens krav (se t.ex. M 7639-11, M 2571-13). För utförlig information hänvisas till vårt yttrande (bilaga 1).

Övriga fåglar

I beslutet står (sid 23): *“...att platsen är lämplig med avseende på fågellivet.”* Men i beslutet framgår enbart vad MPD bedömt gällande örnar, vilket vi behandlat i ovanstående stycken. I beslutet omnämns andra fågelarter än örnar endast i ett stycke under rubriken Bolagets beskrivning av verksamheten (sid 12). Där gör MPD ingen egen beskrivning utan refererar bara till att bolaget fokuserat på örnar i sin utredning och bedömning samt att bolaget bedömt att kornknarr och nattskärna, som finns i området, främst påverkas av fragmentering och habitatförluster.

Vi vill poängtera att hänsyn till fågelvärden, biologiskt såväl som lagmässigt motiverade, inkluderar beaktande av fåglars livsmiljöer och inte enbart risker för direkta skador på individer genom kollision. Påverkan från vindkraft är flera, däribland habitatförlust, fragmentering, barriäreffekter och kollision, vilket vi lyft fram i vårt yttrande (bilaga 1). För att bedöma risker för påverkan är det avgörande att det görs utifrån ett tillräckligt bra underlag. Den redovisning av fågelförekomsten i området som lämnats i vårt yttrande visar att området har höga värden och detta måste beaktas i prövningen.

Resultatet från inventeringar visar att 10 fågelarter som är förtecknade i bilaga 1 till fågeldirektivet (79/409/EEG) häckar inom projektområdet. Därtill har 10 fågelarter som finns förtecknade i bilaga 1 till fågeldirektivet observerats inom

projektområdet eller häckar i närheten. 5 fågelarter som är upptagna på rödlistan har konstaterats häcka inom projektområdet. Därtill har 14 fågelarter som är rödlistade observerats inom projektområdet eller häckar inom eller i närheten av projektområdet och 20 arter som är upptagna i bilaga 3 i syntesrapporten har observerats (se bilaga 1 sid 14 – 25).

Som vi redogjort för i vårt yttrande så motsägs bolagets beskrivning av fågelförekomsten av empiriskt data. Bolagets bedömning av påverkan baseras därmed på felaktiga grunder och bolagets långtgående slutsatser följer inte vetenskaplig metodik. Bolaget anför att närliggande området *“Hall-Hangvar har ett rikt fågelliv med bland annat häckande kungsörn, trana, orre, duvhök, lärkfalk, berguv, pärluggla och korp”* och skriver vidare *“...projektområdets värde som habitat för fågelfaunan inte är anmärkningsvärt höga och att redan befintlig påverkan skiljer området från mer ornitologiskt värdefulla områden som t.ex. Hall-Hangvar och Forsviden.”* Vi konstaterar att alla arter som uppräknas av bolaget för de andra områdena finns inom Forsvidar, plus en rad andra skyddsvärda arter.

Fladdermus

Som vi redovisat i vårt tidigare yttrande (sid 12 bilaga 1) innehåller bolagets MKB avseende fladdermus betydande brister. Dels gäller det hur inventeringen skett och redovisats dels hur resultaten tolkats och hur påverkan bedömts. Vi menar att MPD:s bedömning är tveksam och bortser från bristerna i MKB:n. Som framgår i vårt yttrande är nordisk fladdermus på Gotland sannolikt en egen genetiskt frånskild population som t.ex. kan innebära lokala anpassningar till klimat och jaktmiljöer som är specifika för Gotland. Kommande genetiska analyser avgör om den ska ha status som egen namngiven underart. Nordisk fladdermus har visat sig särskilt hotad av vindkraft. Det är därför befogat med särskild uppmärksamhet i miljöprövning av projekt som riskerar att skada arten.

Inventeringar för miljöövervakningen har möjliggjort jämförelser med populationsdata tillbaka till 1980. Bland resultaten är att nordisk fladdermus minskat med mer än 50 % till 2014. Minskningen har huvudsakligen skett i större skogsområden. Som troliga orsaker till minskningen anges skogsbruket som genom hyggen omfört gamla trädbestånd till likåldriga enartsplantager. Dessutom antas nya vindkraftparker kunnat medföra ökad mortalitet. Rapporterna är ännu inte publicerade och ytterligare undersökningar har genomförts inom projektet LifeELMIAS på uppdrag av Länsstyrelsen, där fladdermusfaunan studerats i 10 Natura 2000-områden på Gotland.

MPD nämner att det är möjligt att stänga av vindkraftverk under särskilt känsliga tider och förhållanden, i syfte att minimera skador på fladdermusfaunan. MPD har dock inte upptagit avstängning som villkor i beslutet och redogör inte för hur denna åtgärd senare skulle bli tvingande för bolaget. Driftstopp av verksamheten som nödvändig åtgärd för att uppfylla hänsyns krav behöver även behandlas när de ekonomiska förutsättningarna prövas, eftersom avstängda verk rimligen minskar intäkterna.

Övrigt

Vi fokuserar i överklagan på ovanstående delar i MPD:s beslut men vill ändå peka på några andra delar.

MPD skriver (sid 22 i beslutet): *“Flera parter har pekat på det faktum att området utgör ett tidigare oexploaterat naturområde. Miljöprövningsdelegationen finner att vindkraft, för att undvika olägenheter, inte kan lokaliseras till områden med bebyggelse.”* Vi finner resonemanget egendomligt som skäl för att bevilja tillstånd. För att undvika skador på värdefulla naturmiljöer och hotade arter kan inte vindkraft lokaliseras till sådana områden, och det är berörda myndigheters ansvar att ta sådan hänsyn. Att bolaget i detta fall brustit i sin alternativredovisning är inget skäl för MPD att bortse från att det borde ha utretts andra lokaliseringalternativ än närliggande naturreservat/Natura 2000-områden.

MPD beslutar att igångsättningstiden ska bestämmas till 7 år från att domen vunnit laga kraft. Detta beslut baseras på bolagets yrkan som i sin tur baseras på att det idag inte finns någon utbyggd infrastruktur för eltransport till och från vindkraftparken. En sådan infrastruktur innehåller dels en ny stamnätsförbindelse mellan svenska fastlandet och Gotland dels ett nytt stamnät på Gotland. För sådana investeringar ansvarar Svenska Kraftnät och GEAB, vilket även ska miljöprövas

om det blir aktuellt med en ansökan. När en exploatering ska miljöprövas är det viktigt att alla delar inkluderas i bedömningen. Miljöpåverkan av vindkraftverken omfattar i detta fall även påverkan från den infrastruktur som byggs för att transportera el. Vi menar att MPD borde ha gjort en sådan bedömning och efterfrågat underlag från bolaget om hur anslutning och transport av el ska ske. Miljöbalken anger att följdverksamheter skall ingå i bedömningsunderlaget vid prövning. Skälet till detta är enligt miljöbalken att det ska vara möjligt att bedöma anläggningens totala påverkan på miljön.

I såväl ansökan som beslutet saknas också bedömning av sammanvägda effekter från flera utbyggnader. Skador vid en lokal ackumuleras och kan på längre sikt få betydande negativa effekter. Påverkan måste bedömas utifrån en analys av en samlad påverkan av flera vindkraftsprojekt. Denna ståndpunkt finns även med i Naturvårdsverkets syntesrapport: "För att minimera riskerna för de svenska örnpopulationerna krävs hänsynstagande på lokal nivå i de områden där de häckar och framför allt en översyn av den samlade eventuella påverkan som kan ske i samband med storskalig utbyggnad." Eftersom MPD inte beaktat örnförekomsten har en samlad bedömning inte aktualiserats. Detta är en allvarlig brist som även påverkar bedömningen i andra projekt som ska utsättas för påverkan från Forsvidar.

Slutsats

Vi anser i enlighet med miljöbalkens bestämmelser att bolagets MKB inte skall godkännas och yrkar att Mark- och miljödomstolen ändrar Miljöprövningsdelegationens beslut och avslår bolagets ansökan.

På uppdrag av styrelsen för
Gotlands Ornitologiska Förening
Visby 22 januari 2015

Måns Hjernquist
Ordförande
Gotlands Ornitologiska Förening

c/o Måns Hjernquist
Sproge Snoder 806
623 44 Klintehamn
Mobil: 0702-25 32 91
E-post: gof@blacku.se

Bilagor

Bilaga 1. GOF:s yttrande till MPD

Referenser

Espen Lie Dahl. *Population dynamics in white-tailed eagle at an on-shore wind farm area in coastal Norway*. Doktorsavhandling, NINA. 2014.

Espen Lie Dahl, m.fl. *Reduced breeding success in white-tailed eagles at Smøla windfarm, western Norway, is caused by mortality and displacement*. *Biological Conservation*. Vol 145, Jan 2012, 79 – 85